

Typografické minimum

Mezery

Běžná mezera » « slouží k oddělování slov. Typografické systémy s ní obvykle pracují a úpravami šířky optimalizují sazbu. Široká mezera » « poskytuje výraznější oddělení, například mezi číslem a jménem kapitoly.

Úzká mezera »« se používá v situacích, kdy okolní prvky jsou těsně vázány (oddělování řádů v číslech, mezi číslem a jednotkou) nebo pokud je záhodno kompenzovat „řidký“ znak v sousedství (kolem pomlčky, před a za uvozovkami, za tečkou, čárkou a apostrofem). Svět se nezbírá, když ji nahradíte běžnou mezerou.

Řádkové zlomy

K řádkovému zlomu nesmí dojít za jednopísmennou spojkou nebo předložkou (kromě „a“ a „i“), na některých místech ve jménech (Ing. • Prvok, J. • Prvok, Jan • B. Prvok, Ing. • Jan • B. Prvok), mezi číslem a jednotkou (1 • m), uvnitř čísla (12 • 345), před jednociferným číslem bez jednotky (bylo jich • 5), za dnem v datu (1. • dubna).

Sazba odstavců

Začátek odstavce je záhodno vyznačit – buď vodorovným odsazením prvního řádku nebo svislou mezerou, *nikoli oběma zároveň*. První ani poslední řádek by neměl zůstat o samotě (vdova, sirotek).

Pomlčky

Spojovník (divis) je krátký a boubelatý. Slouží k dělení slov, připojení zvrtné částice -li a ke spojení složených slov, jako je vědecko-technický pokrok.

Pomlčka (též en-pomlčka) je tenká, dlouhá půl čtverčíku. Odděluje části věty – s mezerami po stranách. Může také nahradit tři tečky v nedokončené větě nebo uvozovky, opět s mezerami. Vyskytuje se v intervalech (10–20 minut) či ve významu

„od–do“ nebo „proti“ (linka Liberec–Praha, duel Sparta–Slavia), vždy bez mezer. Objevuje se také na cenovkách: Kč 20,-. Neměla by zahajovat řádek.

Čtverčková pomlčka (em-pomlčka) slouží k oddělování částí vět – ovšem pouze v anglickojazyčné typografii.

Minus se vzhledově velmi blíží pomlčce, najdete je ve vzorcích. Jako unární operace se přisazuje k negovanému číslu (-5), jako binární se sází s mezerami (8 - 5).

Interpunkce

Interpunkční znaménka se přisazují za předchozí slovo, za ně patří mezera. Mezi tři tečky patří úzké mezery, písmo pro ně často má speciální znak. Před ně i za ně vložte úzkou mezeru ...

Dvojtečka je divná. Pokud ztělesňuje poměr, měla by kolem sebe mít úzké mezery (roztok 1:5), ale ve sportovních výsledcích nikoli (vítězství 1:5).

Čísla a jednotky

Základem čísla jsou samozřejmě číslice. V lepších písmech bývá k dispozici několik variant. Výchozí jsou tabulkové, jež mají stejnou šířku a dobře se díky ní rovnají do sloupců 0123456789. Kromě nich písmo může obsahovat proporcionální sadu pro text 0123456789 či minuskové číslice, slavnostní až archaické 01234567890.

Vždy po 3 číslicích od desetinné čárky vkládáme pro větší srozumitelnost tenké nezlomitelné mezery 2 465 124,678 9. Nevkládají se do letopočtů. Ve sloupci vždy zarovnávejte stejné řády pod sebe.

Jednotky se od čísla obvykle oddělují mezerou. Pokud ale číslo s jednotkou představuje přídavné jméno, sází se bez mezery. Odpovídá to logice jazyka – *dva metry* versus *dvoumetrový*. Podobně s procenty: strana získala ve volbách 7% a její členové to zapili 40% rumem.

Teplotnímu stupni předchází úzká mezera (20 °C). U úhlů a piva stupeň zůstává bez mezery (12°). V případě úhlů s minutami a vteřinami je zápis kompaktní 5°19'33". Taktéž u palců (2" = 5,08 cm).

Měnové jednotky by se u celého čísla 20 Kč měly psát za něj, jinak před něj: Kč 20,- nebo Kč 19,90.

Existuje přesná specifikace, jak psát telefonní čísla. Dnes jsou zpravidla devítimístná a nejrozumnější je oddělovat je úzkými mezerami po trojicích. Druhou možností je vyjádřit oddělovači určitou jejich logickou strukturu. Další specialitou jsou směrovací čísla, která je obvyklé psát ve skupinách 3+2, například 460 00.

Pokud píšete třeba číslo dva tisíce tři sta patnáct slovy, zapomeňte na poštu a dělejte v něm mezery.

Datum a čas

Den v datu se píše arabskými číslicemi s tečkou. Měsíc lze vyjádřit slovem, arabským či římským číslem (vždy verzálkami), v tom případě také s tečkou. Letopočet se píše arabskými číslicemi, bez oddělování řádů a bez tečky. 1. dubna 2009 lze psát také jako 1. 4. 2009 nebo 1. IV. 2009.

Letopočet nezkracujte na dvojčíslí. To je akceptovatelné jen u intervalů (2009–10) nebo vžitých spojení typu Windows 95.

V časovém údaji by hodiny a minuty měly být odděleny přímo přisazenou tečkou (9.30 hodin, 9.30 hod, 9.30 h, 9.30). K oddělení minut od sekund slouží dvojtečka (2:36 min), vteřiny mohou mít desetinnou část (2:36,15 min). Ve sportovních výsledcích bývá dvojtečka i mezi hodinami a minutami (výsledný čas 1:23:45,67).

Datum zapsané číslem ani časový údaj nesmí obsahovat zlom řádku.

Uvozovky a závorky

Uvozovky obklopují přímou řeč, názvy či zpochybnění. Přisazují se přímo k uzavřenému textu, zvenčí mezery (pokud ne následuje interpunkční znaménko). Tvar se liší podle jazyka. České „uvozovky“ začínají dole a mají tvar připomínající devítku, končí nahoře podobné šestkám.

Pokud je třeba vnořit jedny uvozovky do druhých, uvnitř se používají jednoduché. Sejdou-li se dva uvozovkové znaky, oddělují se úzkou mezerou: „To se nám tedy ‚povedlo‘“ ...

Pokud text v uvozovkách končí interpunkčním znaménkem, sází se dovnitř uvozovek: Volali „Hoří!“ Když věta končí uvozeným textem, bude interpunkce až za uvozovkami: To je „pěkné“.

Závorky se sází podobně – mezery zvenčí, bez mezer uvnitř (asi takto).

Zkratky a tituly

Iniciálové zkratky jako ČTK jsou složeny z počátečních písmen. Sází se verzálkami bez teček. Pro zkratky slov se naopak používají minusky a končí tečkou atd. apod. Spojené zkratky (t. č., a. s., spol. s r. o.) obsahují za tečkami úzké mezery. Na začátku věty nesmí být, rozepište je.

Tituly jsou zakončeny tečkou. Obvykle mají pevně daný tvar (MUDr., DrSc., Ph.D. a další). Akademické tituly doc. a prof. začínají minuskou, zatímco Ing. a Bc. verzálkou. V případě nejasností je rozumné dohledat si podobu zkratk na webu.

Speciální znaky

Odsuvník (apostrof) označuje vypuštěné znaky. Přisazuje se k vypuštěnému slovu, třeba d'Artagnan, rock n' roll.

Lomítko ve zlomcích 3/4, číslech domů, letopočtech a podobně se sází bez mezer.

Ampersand (třeba v názvech firem) se obklopuje úzkými mezerami Médě & Bědě.

Copyright má za sebou mezeru, letopočet a jméno držitele práv – osoby či organizace. © 2009 Médě Bědě.

Registrovaná obchodní značka® se přisazuje bezprostředně za název produktu, zpravidla jako horní index. Podobně obchodní značka™.

Paragraf se podle § 5 typografického zákona píše bez tečky, oddělen úzkou mezerou od čísla.

Hvězdička a křížek slouží k označení narození a úmrtí určité osoby. Následuje vždy úzká mezer a letopočet či datum. Alfred Nobel (* 1833, † 1896).